

ГИЁҲВАНДЛИК БИЛАН БОҒЛИҚ ЖИНОЯТЛАРНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШНИ ТАРТИБГА СОЛУВЧИ НОРМАТИВ- ҲУҚУҚИЙ ҲУЖЖАТЛАР ТАҲЛИЛИ

Н.А.Ўрақов

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18640831>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 10-fevral 2026 yil
Ma'qullandi: 12-fevral 2026 yil
Nashr qilindi: 14-fevral 2026 yil

KEYWORDS

Буларнинг барчаси бугунги кунда гиёҳвандликка батамом барҳам бериш мақсадида ҳуқуқни муҳофаза қилувчи ва бошқа мутасадди органлар олдида кескин чоралар кўриш бўйича чора-тадбирларни янада кучайтириш заруратини қўймоқда.

ABSTRACT

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев Конституциямиз қабул қилинганнинг 24 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузасида таъкидлаб ўтганидек, бугунги кунда ён-атрофимизда диний экстремизм, терроризм, гиёҳвандлик, одам савдоси, ноқонуний миграция, “оммавий маданият” деган турли бало-қазоларнинг хавфи тобора кучайиб бораётганини ҳисобга оладиган бўлсак, ҳақиқатан ҳам, ҳозирги вақтда ёшлар тарбияси биз учун ўз долзарблиги ва аҳамиятини ҳеч қачон йўқотмайдиган масала бўлиб қолмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев Конституциямиз қабул қилинганнинг 24 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузасида таъкидлаб ўтганидек, бугунги кунда ён-атрофимизда диний экстремизм, терроризм, гиёҳвандлик, одам савдоси, ноқонуний миграция, “оммавий маданият” деган турли бало-қазоларнинг хавфи тобора кучайиб бораётганини ҳисобга оладиган бўлсак, ҳақиқатан ҳам, ҳозирги вақтда ёшлар тарбияси биз учун ўз долзарблиги ва аҳамиятини ҳеч қачон йўқотмайдиган масала бўлиб қолмоқда.

Барчамизга маълумки, гиёҳвандлик воситалари ёки психотроп моддалар билан қонунга хилоф равишда муомала қилиш, аввало, инсон соғлиғи ва хавфсизлигига жиддий таҳдид солади, жамиятнинг ижтимоий-иқтисодий ва маданий негизига, аҳолининг жисмоний, руҳий ва маънавий таназзулга учрашига, яъни одамларнинг шахсий деградациясига, аҳолининг насл қолдириш қобилиятига ва келгуси авлоднинг саломатлигига салбий таъсир кўрсатади. Шу билан бирга, бу иллат мамлакатимиздаги криминоген вазиятни оғирлаштиради, жиноятчиликнинг оммавий негизлари яратилишига, натижада уюшган жиноятчилик илдиз отишига олиб келади.

Буларнинг барчаси бугунги кунда гиёҳвандликка батамом барҳам бериш мақсадида ҳуқуқни муҳофаза қилувчи ва бошқа мутасадди органлар олдида кескин чоралар кўриш бўйича чора-тадбирларни янада кучайтириш заруратини қўймоқда.

Айниқса, судлар томонидан жиноий жазо чораларини тайинлашда алоҳида ёндашув ва содир этилган қилмишнинг жамият учун хавфлилик даражасига етарли баҳо бериш талаб этилади. Таъкидлаш жоизки, гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорлар билан боғлиқ жиноятларга қарши курашиш бўйича қонунчилик тизими мустақиллик йилларида амалга оширилаётган суд-ҳуқуқ ислохотлари доирасида такомиллаштирилди.

Айтиш керакки, Президентимизнинг 2025 йил 7 майдаги “Ўзбекистон Республикасида гиёҳвандлик воситалари ва психотроп моддаларнинг ноқонуний айланмасига чек қўйиш орқали уларнинг аҳоли саломатлиги ва таъсирини бартараф этиш стратегик чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармони бу борада муҳим ҳуқуқий асос бўлди.

Ўзбекистон Республикасида гиёҳвандлик ва наркотиноятларга қарши курашиш бўйича 2024 – 2028-йилларга мўлжалланган миллий стратегия тасдиқланди. Миллий стратегия доирасида аҳоли, айниқса, хотин-қизлар ва ёшларда “гиёҳвандликка қарши иммунитет”ни, ўқувчи ва талабалар орасида кучли таъсир қилувчи дориларни истеъмол қилишга мурасасиз муносабатни шакллантириш, таълим муассасаларида психофаол моддалар тарқалишининг олдини олишга қаратилган янги таъсирчан тарғибот-ташвиқот ва тарбиявий-профилактик механизмларни жорий этиш мақсадларга эришиш барча давлат органлари ва ташкилотларнинг устувор вазифаси сифатида белгиланди. Давлат ва хусусий тиббиёт муассасалари ҳамда дорихоналарнинг гиёҳвандлик воситаларидан тиббиётда фойдаланиш амалиётини назорат қилиш, шунингдек, фармацевтика корхоналари, гиёҳвандлик воситаларининг улгуржи ва чакана савдоси билан шуғулланувчи субъектлар масъулиятини оширишнинг таъсирчан механизмларини яратиш ҳам уларнинг устувор вазифаларига киради.

Ўзбекистон Республикасида гиёҳвандлик воситалари ва психотроп моддалар билан муомала қилиш тартиби “Гиёҳвандлик воситалари ва психотроп моддалар тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 19 август қонуни¹ билан белгиланади. Мазкур қонуннинг 42-моддасида гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларнинг муомалада бўлиши билан боғлиқ ҳуқуқбузарликлар тақдирда прокуратура, ички ишлар, давлат хавфсизлик хизмати ва божхона органларининг мансабдор шахслари ўз ваколатлари доирасидаги ҳуқуқлари кўрсатиб ўтилган. Бироқ юқорида келтирилган органларининг бу соҳада қандай ҳамкорлик қилиши тўғрисида сўз юритилмаган.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2003 йил 16 июлда “Гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларнинг муомалада бўлиш билан боғлиқ фаолиятини лицензиялашни тартибга солиш бўйича” 315-сон қарори ҳамда 2015 йил 12 ноябрдаги “Гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кириш, ундан олиб чиқиш ва транзит тарзида ўтказиш тартибини, шунингдек уларнинг муомалада бўлиши юзасидан назоратни такомиллаштириш тўғрисида”ги 330-сон қарорлари² қабул қилинди.

¹ Қаранг: Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 1999 й., 9-сон, 210-модда.

² Қаранг: Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2015 й., 46-сон, 584-модда.

Шунингдек, 2020 йил 14 февралда Вазирлар Маҳкамасининг “Гиёҳвандлик воситалари, уларнинг аналоглари, психотроп моддалар ва прекурсорларнинг муомаласи тартибини белгилаш тўғрисида”ги 85-сонли қарори қабул қилинди. Қарор билан, **гиёҳвандлик воситалари, уларнинг аналоглари, психотроп моддалар ва прекурсорларнинг муомаласи соҳасидаги иккита низом тасдиқланган. Биринчи ҳужжат – “Объектлар (хоналар)нинг гиёҳвандлик воситаларини, уларнинг аналогларини, психотроп моддалар ва прекурсорларни сақлаш бўйича техник талабларга мувофиқлиги тўғрисида хулосалар бериш тартиби ҳақидаги Низом”,** иккинчи ҳужжат – **“Ўзбекистон Республикаси ҳудудида гиёҳвандлик воситаларини, уларнинг аналогларини, психотроп моддалар ва прекурсорларни ташиш тартиби тўғрисидаги Низом”.**

2020 йил 11 майда Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлигининг ҳамда Соғлиқни сақлаш вазирлигининг “Гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларни сақлаш бўйича техник талаблар тўғрисидаги низомни тасдиқлаш ҳақида”ги 119 ва 34-сонли қўшма қарорлари қабул қилинган бўлиб, мазкур ҳужжатда гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларни сақлаш бўйича техник талаблар баён этилган. Бироқ Ички ишлар вазирлиги ҳамда Соғлиқни сақлаш вазирлигининг бу борадаги амалга оширилаётган ҳамкорлиги тўғрисида фикр юритилмаган.

Гиёҳвандлик воситалари тўғрисида 1961 йил 30 март куни АҚШнинг Ньй-Йорк шаҳрида Ягона конвенция қабул қилинди. Ўзбекистон Республикаси мазкур Конвенцияга Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг 1995 йил 24 февралдаги 30-сонли “Гиёҳвандлик воситалари тўғрисидаги Ягона Конвенцияга қўшилиш ҳақида”ги қарорига асосан қўшилди. Ўзбекистон Республикасида мазкур ҳужжат 1995 йил 23 сентябрдан кучга кирган.

Шунингдек, Ўзбекистон ва Ҳиндистон ўртасида 2018 йил 1 октябрь куни гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларнинг ноқонуний муомаласига қарши курашиш бўйича ўзаро ҳамкорлик тўғрисида Битим имзоланди.

Ўзбекистон Республикаси билан Бирлашган Араб Амирликлари ҳукумати ўртасида 2019 йил 25 март куни “Абу-Даби” шаҳрида “Божхона ишларида ҳамкорлик ва ўзаро ёрдам тўғрисида” Битим имзоланди.

Мазкур Битим 2019 йил 30 майдаги Ўзбекистон Республикаси Президентининг ПҚ-4345-сонли қарори билан тасдиқланди ва Ўзбекистон Республикаси учун 2020 йил 14 октябрь кунидан бошлаб амалда кучга кирди.

Ўзбекистон Республикасида гиёҳвандлик воситалари ва психотроп моддалар билан муомала қилиш тартиби “Гиёҳвандлик воситалари ва психотроп моддалар тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 19 август қонуни³ билан белгиланади. Мазкур қонунга мувофиқ гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларнинг қонуний муомалада бўлиши (олиб кириш (олиб чиқиш), транзит тарзида ўтказиш, сақлаш, бериш, реализация қилиш, тақсимлаш, олиш, ташиш, жўнатиш, ишлаб чиқиш, ишлаб чиқариш, тайёрлаш, улардан фойдаланиш ва уларни йўқ

³ Қаранг: Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 1999 й., 9-сон, 210-модда.

қилиш, шунингдек таркибида гиёҳвандлик моддаси бўлган ўсимликларни етиштириш) тартибга солинган. Бироқ, гиёҳвандлик воситалари ёки психотроп моддалар билан ноқонуний муомала қилиш жамиятимиз хавфсизлигига, инсонларнинг соғлиғига жиддий хавф туғдириши ҳаммага маълум.

Гиёҳвандлик воситалари ёки психотроп моддалар билан қонунга хилоф равишда муомала қилишдан иборат қилмишлар учун жавобгарлик амалдаги Жиноят кодекси⁴ Махсус қисми олтинчи бўлимининг XIX бобида белгиланган. Жиноят қонунчилигида “гиёҳвандлик воситалари ёки психотроп моддалар билан қонунга хилоф равишда муомала қилишдан иборат жиноятлар” тушунчаси мавжуд эмас, бироқ жиноят ҳуқуқи назариясида бу турдаги жиноятлар деганда, жиноят қонунида жазо қўллаш таҳдиди билан назарда тутилган, инсон соғлиғи билан боғлиқ жамоат хавфсизлигини, гиёҳвандлик воситалари ёки психотроп моддалар билан муомала қилиш тартибини таъминловчи ижтимоий муносабатларга тажовуз қилувчи, айбли ижтимоий хавфли қилмишлар тушунилади. Мазкур жиноятларнинг турдош объекти бўлиб, инсонларнинг соғлиғи билан боғлиқ жамоат хавфсизлиги ҳисобланади.

Жиноят кодекси Махсус қисмининг “Шахсга қарши жиноятлар” бўлимида жойлашган ва алоҳида (аниқ) шахсларнинг соғлиғини муҳофаза этадиган нормалардан фарқли ўлароқ ушбу бобдаги жиноятлар кўпчилик шахсларнинг ёки муайян ҳудуддаги бир қисм аҳолининг соғлиғига хавф туғдиради. Шунинг учун жабрланувчиларнинг ноаниқ кенг доираси бу турдаги жиноятларнинг ўзига хос хусусиятларидан биридир. Қўрилаётган жиноятларнинг бевосита объектини аҳолининг соғлиғи ташкил қилади. Фақат гиёҳвандлик воситалари ёки психотроп моддаларни ишлаб чиқариш ёки улардан фойдаланиш тартибини белгиловчи ижтимоий муносабатлар Жиноят кодексининг 275-моддасида назарда тутилган жиноятнинг бевосита объекти бўлиб ҳисобланади.

Гиёҳвандлик воситалари ёки психотроп моддалар билан қонунга хилоф равишда муомала қилишдан иборат жиноятларни ҳуқуқий баҳолашда жиноят предметини аниқлаш муҳим аҳамият касб этади. Гиёҳвандлик воситалари ва психотроп моддалар ушбу турдаги жиноятларнинг предмети бўлиб ҳисобланади. “Гиёҳвандлик воситалари ва психотроп моддалар” тушунчаси амалдаги Жиноят қонунчилиги ва бошқа қонун ҳужжатларида белгиланган. Унга кўра гиёҳвандлик воситалари деб, “Гиёҳвандлик воситалари тўғрисида”ги БМТнинг 1961 йилги ягона конвенциясининг I ва II рўйхатларига киритилган табиий ёки сунъий тайёрланган ҳар қандай гиёҳвандлик воситалари; психотроп моддалар деганда эса БМТнинг “Психотроп моддалар ҳақида”ги 1971 йилги конвенциясининг I, II, III ва IV рўйхатларига киритилган ҳар қандай табиий ёки синтетик модда ёхуд ҳар қандай табиий материал ҳисобланиши назарда тутилган.

Ўзбекистон Республикасининг “Гиёҳвандлик воситалари ва психотроп моддалар тўғрисида”ги 1999 йил 19 август қонуни⁵нинг 3-моддасида гиёҳвандлик воситалари ва психотроп моддаларга қуйидагича таъриф берилган: гиёҳвандлик (наркотик) воситалари – гиёҳвандлик воситалари рўйхатига киритилган ва Ўзбекистон Республикасида назоратга олинмаган, келиб чиқиши синтетик ёки табиий моддалар, таркибида гиёҳвандлик моддаси бўлган препаратлар ва ўсимликлар ва муомалада

⁴ Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Ахборотномаси, 1995 й., 1-сон, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 1996 й., 9-сон, 144-модда.

⁵ Қаранг: Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 1999 й., 9-сон, 210-модда.

бўлиши чекланган гиёҳвандлик воситаларининг рўйхатлари Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кириш, ундан олиб чиқиш ва транзит тарзида ўтказиш тартибини, шунингдек уларнинг муомалада бўлиши юзасидан назоратни такомиллаштириш тўғрисида”ги 2015 йил 12 ноябрь 330-сонли қарори⁶нинг 4 ва 5-иловаларида келтирилган; психотроп моддалар – психотроп моддалар рўйхатига киритилган ва Ўзбекистон Республикасида назоратга олинган, келиб чиқиши синтетик ёки табиий моддалар Ўзбекистон Республикасида муомалада бўлиши чекланган психотроп моддаларнинг рўйхати Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кириш, ундан олиб чиқиш ва транзит тарзида ўтказиш тартибини, шунингдек уларнинг муомалада бўлиши юзасидан назоратни такомиллаштириш тўғрисида”ги 2015 йил 12 ноябрь 330-сонли қарори⁷да келтирилган.

Кўрилатган аксарият жиноятларнинг объектив томони турли хил фаол ҳаракатларда намоён бўлади: тақиқланган экинларни етиштириш (ЖК 270-м.); гиёҳвандлик воситалари ёки психотроп моддаларни қонунга хилоф равишда эгаллаш (ЖК 271-м.); гиёҳвандлик воситалари ёки психотроп моддаларни ўтказиш мақсадини кўзлаб қонунга хилоф равишда тайёрлаш, олиш, сақлаш ва бошқа ҳаракатлар қилиш, шунингдек уларни қонунга хилоф равишда ўтказиш (ЖК 273-м.); гиёҳвандлик воситалари ёки психотроп моддаларни истеъмол қилишга жалб этиш (ЖК 274-м.); гиёҳвандлик воситалари ёки психотроп моддаларни ўтказиш мақсадини кўзламай қонунга хилоф равишда тайёрлаш, эгаллаш, сақлаш ва бошқа ҳаракатлар (ЖК 276-м.). Гиёҳвандлик воситалари ёки психотроп моддалар ишлаб чиқариш ёки улардан фойдаланиш қоидаларини бузиш (ЖК 275-м.) каби жиноятлар ҳам ҳаракат ҳам ҳаракатсизлик орқали содир этилиши мумкин.

Таҳлил қилинаётган жиноятларнинг диспозициялари бланкет хусусиятга эгаллигини алоҳида эътироф этиш лозим. Яъни, айрим нормаларнинг жиноят таркиби белгиларини шакллантиришда қонун чиқарувчи томонидан муайян қоидаларни бузишнинг айнан қайси қилмишлар ташкил этиши аниқ кўрсатилмаганлиги (Гиёҳвандлик воситалари ёки психотроп моддалар ишлаб чиқариш ёки улардан фойдаланиш қоидаларини бузиш) ёки моддалар диспозицияларида жиноят предметларининг аниқ рўйхати белгиланмаганлиги сабабли, жиноят предмети ва объектив томонининг хусусиятларини бошқа ҳуқуқ соҳаларидаги норматив ҳужжатларга мурожаат қилмасдан аниқлаш мумкин эмас.

Яъни мазкур жиноятлар норманинг диспозициясида кўрсатилган қилмишлар содир этилган вақтдан бошлаб тугалланган ҳисобланади. Қонун мазмунига кўра, гиёҳвандлик воситалари ёки психотроп моддаларнинг кўп бўлмаган, озгинадан кўп ва кўп миқдорлари билан қонунга хилоф равишда муомала қилганлик учун жиноий жавобгарлик белгиланган. Ноқонуний муомалада аниқланган гиёҳвандлик воситалари ёки психотроп моддаларнинг номи ва миқдорлари наркотик моддалар устидан назорат қилиш бўйича Ўзбекистон Республикаси давлат комиссиясининг 2015 йил 26 майдаги

⁶ Қаранг: Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2015 й., 46-сон, 584-модда.

⁷ Ўша манба.

12/15-сонли қарори⁸ билан тасдиқланган “Қонунга хилоф равишда муомалада бўлган гиёҳвандлик воситалари ва психотроп моддаларнинг миқдорлари”да белгиланган (2-илова). Кўрилаётган жиноятларнинг субъектив томони айбнинг қасд шакли билан ифодаланади.

Яъни жиноят содир этаётган шахс ўз қилмишининг ижтимоий хавфлилик хусусиятини англайди ва шундай қилмишни содир этишни истайди. Фақатгина гиёҳвандлик воситалари ёки психотроп моддаларни ишлаб чиқариш ёки улардан фойдаланиш қоидаларини бузиш жинояти субъектив томондан ҳам қасд, ҳам эҳтиётсизлик орқали содир этилиши мумкин. Ушбу жиноятларнинг мотив ва мақсадлари турлича бўлиши мумкин ва қилмишларнинг квалификациясига таъсир этмайди.

Бироқ, Жиноят кодексининг 273-моддасида назарда тутилган жиноятда жиноят содир этиш мақсади (ўтказиш мақсади) зарурий белги сифатида диспозицияда кўрсатилган бўлиб, бу турдаги қилмишни квалификация қилишда аҳамиятга эга. Ўн олти ёшга тўлган, ақли расо, жисмоний шахслар гиёҳвандлик воситалари ёки психотроп моддалар билан қонунга хилоф равишда муомала қилишдан иборат жиноятларнинг субъекти бўлиб ҳисобланади.

Жиноят кодексининг 271-моддасида (Гиёҳвандлик воситалари ёки психотроп моддаларни қонунга хилоф равишда эгаллаш) назарда тутилган жиноят учун жавобгарлик ўн тўрт ёшдан белгиланган. Гиёҳвандлик воситалари ёки психотроп моддалар ишлаб чиқариш ёки улардан фойдаланиш қоидаларини бузиш (275-м.) жинояти учун махсус субъект, яъни гиёҳвандлик воситалари ёки психотроп моддаларни ишлаб чиқариш, сақлаш, ҳисобга олиш, бериш, ташиш ёки жўнатишнинг белгиланган қоидаларига риоя этиш мажбурияти юклатилган ўн олти ёшга тўлган, ақли расо жисмоний шахсларнинг жавобгарлиги белгиланган.

Ўзбекистон Республикасининг “Ёшларга оид давлат сиёсати тўғрисида”ги қонуни⁹ ва “Наркотик моддаларнинг суиистеъмоли ва ноқонуний айланишига қарши кураш бўйича 2016 – 2020 йилларга мўлжалланган комплекс чора-тадбирлар дастури” нинг ижросини таъминлаш, ёшлар орасида гиёҳвандлик ва наркотик моддалар билан боғлиқ жиноятлар содир этилишининг олдини олиш, аниқлаш ва чек қўйиш мақсадида, ички ишлар органлари Ўзбекистон Республикаси Наркотик моддаларни назорат қилиш миллий маркази, Халқ таълими вазирлиги, Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Соғлиқни сақлаш вазирлиги ҳамда бошқа манфаатдор идора ва ташкилотлар вакиллари билан ҳамкорликда “Ёшлар орасида наркотик воситаларининг тарқатилишига қарши кураш” тезкор-профилактик тадбирлар мунтазам равишда ўтказилиб келинмоқда.

Тадбир давомида мамлакатимизда фаолият кўрсатаётган барча олий таълим, ўрта махсус билим юртлари, коллеж ва лицейлар ҳамда ўрта умумтаълим мактабларда “Биз гиёҳвандликка қаршимиз” мавзусидаги профилактик характердаги маърузалар қилинмоқда. Шу каби учрашув, давра суҳбатлари ишчи ва хизматчиларнинг аксарияти ёшларни ташкил қилган корхона, муассаса, ташкилот ҳамда қишлоқ фуқаролар йиғинларида ҳам ўтказилди.

⁸ Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2016 й., 13-сон, 122-модда.

⁹ Қаранг: Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2016 й., 37-сон, 426-модда.

Мазкур учрашув, давра суҳбатларида Ички ишлар вазирлиги Наркотрафик ва гиёҳванд моддалар билан қонунга хилоф равишда муомала қилишга қарши кураш бошқармаси ва Матбуот маркази ходимлари томонидан ҳамкорликда тайёрланган махсус видеофильм ва роликлардан фойдаланилиб келинмоқда. Давлат дастури ва ИИБ йиллик чора-тадбирлар режасининг ижросини таъминлаш мақсадида, республикамиз ички ишлар органлари томонидан ҳуқуқ-тартибот органлари ва жамоатчилик билан ҳамкорликда наркотрафикни йўлини тўсиш, гиёҳванд моддалар билан боғлиқ ноқонуний фаолиятни аниқлаб фош этиш, таркибида наркотик моддалар бўлган ўсимликлар экилган майдонларни йўқ қилиш ва наркомания тарқалишининг олдини олиш борасида ҳар йили икки босқичда “Қора дори” кенг қамровли тадбири самарали ўтказилмоқда. “Қора дори” кенг қамровли тадбирининг биринчи босқичи 1 майдан 30 июнга қадар, иккинчи босқичи эса 1 августдан 30 сентябргача ўтказилади.

Шунингдек, ҳар йили 1 ноябрдан 30 ноябрга қадар ИИБ, Прокуратура, Давлат хавфсизлик хизмати, Давлат божхона қўмитаси, Солиқ қўмитаси, ҳокимият ва тиббиёт муассасалари ҳамда бошқа манфаатдор идора ва ташкилотлар вакиллари билан ҳамкорликда Республика миқёсида “Таркибида наркотик ва психотроп моддалари бўлган дори-дармонларнинг ноқонуний муомаласига қарши кураш” тадбири самарали ўтказилиб келинмоқда. Мазкур тадбирни ўтказиш давомида асосий эътибор, энг аввало, ушбу турдаги дори воситаларини Республикага четдан контрабанда йўли билан олиб кириш ва тарқатиш, Соғлиқни сақлаш вазирлиги ва Дори-дармон акциядорлик бирлашмаси тизимлари, наркотик воситалар ва психотроп моддаларнинг муомаласи билан боғлиқ фаолиятни амалга оширувчи корхоналар (юримдик шахслар) ходимлари, қонунга хилоф равишда фаолият кўрсатаётган “Қора бозорлар” да ва бошқа объектларда жисмоний шахслар томонидан фармацевтик препаратлар ҳамда давлат ҳисобидаги дори-дармонларнинг ноқонуний муомаласи билан боғлиқ ҳолатларнинг олдини олиш ва фош этишга қаратилади.

Фикримизча, қонунларда жазо қўллаш таҳдиди билан тақиқланганлигига қарамасдан гиёҳвандлик воситаларини ишлаб чиқариш ва у билан савдо қилувчилар сонининг тобора кўпайиб бораётганлиги сабабларидан бири, гиёҳвандлик воситаларининг савдоси жуда катта бойлик орттириш имкониятига эгаллигидадир. Айниқса, гиёҳвандлик воситаларидан жабр кўраётганларнинг кўпчилик қисмини жамият келажаги бўлмиш ёшлар ташкил этаётганлиги ачинарлидир. Боз устига гиёҳвандлик воситалари нафақат инсон соғлиғига, балки унинг энг кучли қуроли бўлмиш онгига ҳам зарар етказиши ҳамда бунинг натижасида шахс аста-секинлик билан инсонийлик қиёфасини йўқота бошлайди.

Хулоса ўрнида айтиш мукинки, мамлакатимизда фуқароларнинг соғлиғини муҳофаза қилиш ва мустаҳкамлаш жамият ҳаётининг муҳим шартларидан бири ҳисобланади, чунки соғлиқ инсон учун ҳаёт каби энг олий неъматдир. Соғлиқни муҳофаза қилиш тизими бевосита сиёсий, иқтисодий, ҳуқуқий, маданий, илмий, тиббий ҳамда санитар-гигиеник каби йўналишлардаги комплекс чоратадбирлар орқали амалга оширилиб, ҳар бир инсоннинг жисмоний ва руҳий саломатлигини сақлаш ва мустаҳкамлашга йўналтирилгандир. Наркотик моддаларнинг жадаллик билан кенг тарқалишининг сабаби, гиёҳвандлик воситалари ёки психотроп моддалар истеъмолига нисбатан тобеликнинг вужудга келиши ҳолати ҳисобланади.